

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Panicvs Tvmvltvs, Rebus In Belgio Pacatis, Ac Mire
tranquillis, quorundam improbitare iniectus**

Bacherius, Petrus

Antverpiae, 1568

Præclarissimis, Prvdentissimisqve Viris Adriano Blvenbvrchio Praetori,
Arnoldo Cornelio va[n]der Mylen, Balduino Guilhelmo va[n] Dryncwaert,
Consulibus, totique Senatus ordini inclytæ Reipub. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69107](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69107)

PRÆCLARISSIMIS,
PRVDENTISSIMISQVE
VIRIS ADRIANO BLYENBVRCHIO
PRAETORI, ARNOLDO CORNELIO
vāder Mylen, Balduino Guilhelmo vā Drync-
waert, Consulibus, totique Senatus ordini in-
clytæ Reipub. Dordracensis, Petrus Bacherius
S. D.

DE CIVILI INTESTINA-
que discordia, quæ anno superio-
re totum hoc nostrum Belgium
concussit, variæ opiniones, variæ
fuerunt sententiæ. Alius in astro-
rum, ac cælestium ignium vim oc-
cultam, alius in dynastarum ac procerum inter se
(quæ hoc tempore summa fuit & incredibilis) cõ-
tentionem, non nemo in sectariorum improbam,
magis magisque indies gliscentem audaciam, cul-
pam conferebat. Nec deerant qui ob anquisitionem
Hispanicam, quam à Pontificiis, aut (vt vo-
cant) à Papistis huic patriæ cõfici fabricariq; autu-
mabant, natum crederent incendium. Hinc sedi-
tiosi & immanes rumores (vt ferè vsu venire solet,
vbi suspicionibus plus æquo indulgent mortali-
um animi) sed qui plerique vani erant, in vulgus
spargebantur.

Trahebantur verò in suspicionem, ac tantum
non in compitis omnibus, & tonstrinis nomina-
tim traducebantur quotquot erant sincero pecto-
re Christiani; imo (quæ hæc inuidia est?) non caput

A 2 exerere,

exerere, non foras vsquam prorepere, catholicis fas erat, nisi fortè amarent cauillis, lædoriis, fanis, conuiciisq̄ obrui. Quod si quis in tanta opinionum varietate me roget sententiam, ingenuè pronuntiauerò, hoc quicquid est mali, nostris sceleribus (quæ iam creuerunt in immensum) acceptum ferri debere. Quæ enim (per deum immortalem) quæ atas alia ab æuo vsque condito vitiorum, malarumq̄ artium fœcundior hac nostra vnquam fuit, cum sacra ac prophana passim & apud, non dicam omnes, sed certè apud omnium plurimos iuxta æstimentur? Quando vnquam in pueris tam præcox malitia? quando proiectior & vulgator in puellis ac fœminis pudicitia? Quod honesti, aut æqui iustiq̄ue studium in viris? Quæ consilij, quæ prudentiæ ratio in senibus? Quantus obsecro in sacerdotibus, monachis, addo & vestalibus, diuini cultus neglectus, quàm crassa professionis obliuio? ne interim attingam sacrorum apud plurimos indignam, verisq̄ue lachrymis deplorandam nundinationem. Quid plura? Succurrunt versus quidam apud Silium; quos quòd elegantes sint, atque huic tempestati mirificè seruiât, appingere placuit.

Silius Italicus. *Vis colitur, iurisq̄ locum sibi vendicat ensis.*
 lb. 1.

*Et probris cessit virtus. En aspice gentes,
 Nemo insons, pacem seruant commercia culpæ.*

1. Mach. 6.

Et miramur si in tanta morum ac pietatis omnis ruina, & grauitè indignentur superi, & iustè irrogatis pœnis, in officio nos continere cogitent? Etenim (si literis sacris fidem habemus) multo tēpore non sinere peccatores ex sententia agere, sed statim vltiones adhibere, magni beneficij est argumentum

mentum. Neque ad eleuandam aut prorsus diluendam noxiam, locum hîc habet matris Euæ, vel Genesis 3. noueræ potius elogium, Serpēs decepit me. Cui enim non perspecta iam pridem fuit veteratoris illius, ac tortuosi anguis vafricies, qua mortalium genus in æterni numinis vel contemptum, vel neglectum adducere conatur, dum mille per mæandros fraudesque flexuosas (vti canit Prudentius Prudentius in hymno ante somnum. noster) agitata quietam corda? Quapropter cùm iam tot annorum chiliadibus genus nostrum persequitur, odio nimirum irreconciliabili, nulli non debet esse notissimus. Vnde planè ineptire mihi videntur, qui simul atque in omne genus scelerum suapte sponte abierint præcipites, in Diabolum tamen culpam omnem, ac facti inuidiam, à sese deriuant, reiciuntque, ac non potius id omne animi sui prauitati ascribunt. Nostro vitio labimur, nostra sponte peccamus; quamuis non iuerim infitias, malos genios, ad scelus esse consultores & incentores. Hi cum natura sint multo seditiosissimi, in hoc fædo rerum motu diligentem atque præstrenuam nauarunt operam, (nimirum vel seredis, vel alendis dissidiis nati) vt nostri Belgæ, veluti panico tumultu de repente exorto, in varia studia scinderentur. Neque infimorum, aut mediorum solum hoc crimen fuit, sed ad homines etiam vel amplis fortunis, vel natalium splendore, ac imaginibus illustres, ea lues dimanauit. Quorum nonnulli (heu dolor) etiam politiori literatura fuerunt expolitissimi, quos magis (credo) spes dominationis, quàm rerum egestas eò stimulauit. Sed cùm tanta malorum lerna esset, ebullierunt, tanquam signo dato, sub id temporis ho-

mines quidam impiè audaces, quorum bona pars aut iudiciis conuicti, aut exilio imulti fuerant, aut qui bona patria scortis, alea, ac luxu, aliisque malis artibus dudum abligurierat. Hi cum es alienum ingens conflasset, vbi primum scintillare cœperat incendium, quod proprio carerent, ad alienum focum intenderunt animum; ac veluti ad nouæ prædæ odorem vndique ex latebris suis provolauerunt, gliscenti flammæ faces aggeretes. qui cum se purioris Euangelij præcones, seu verbi ministros appellarent, facile eos, qui rebus nouis studebant, in suam, plausibili vocabulo commendati, pellexerunt sententiam. Inuenio in quibusdam locis Ecclesiæ reformatores appellatos: qui cum essent idiote plerique, & ab omni humanitatis studio alieni, incredibile tamen est dictu, quanto sint vsi verborum lenocinio, vt doli nescium popellu, suum facerent, ac iam sua sponte nouaturientem, nouis opinionibus imbuerent. Quod illis bono & commodo fuit. Nam cum essent ob inopiam exsucco, & tanquam syphar, exaridi, assecclaru succo pulchrè se posse vitam tueri sperabant. Rectè in istos ministros competit quod de Catilinæ coniuratis scripto prodidit Sallustius, Cum neq; res, neque spes vlla eis bona, quietam Rempublicam mouere pro magna mercede habebant. Interea temporis vt quisque erat maximè catholicus, egrè habebat, ac optimus quisque Reipub. (vt C. Taciti verbis vtar) cura mœrebat, vehementer metuens ne res abiret in apertam seditionem. Nam huc, nescio cuius mali genij impulsu, plurimorum animi propendere videbantur. Hinc secum non ineptè colligebat, inuictissimum Regem Philippum
(etsi

(et si rerum parēs natura eo Principe nihil vnquā finxit aut mitius, aut humanius, ægerrimè rem laturum, ac deinde grauiùs in plebem consulturum. Graue enim, & principibus execratum, inuisumq; malum seditio, quam summum nefas apud Lucanum Marcus Cato appellare audet. Quamobrem viri prudentes, & publicolæ, noctu atque interdium secum considerare, quibus remediis potissimùm, quotidie latiùs ac latiùs proserpenti malo, occurreretur, ac locutuleiis illis ad nihil aliud quàm ad ciendam nutriendamq; discordiam natis, os obturaretur. Quamquam verò catholicis omnibus vnum erat studium, vnum votum, ad silentium adigere hosce rabulas, quorum declamationibus, tãquam noxio flatu, alebatur, increfcebatque orta semel intestinæ commotionis flamma (cùm viros Patritios ac Senatorios criminãdo, deinde Sacerdotes, & Monachos, addo & sacra omnia suggillando, plebem exagitarent) non eandem tamen antidoton adhibendam decreuerunt. Nonnulli primos illorum conatus haud quaquam vi retundendos censuere: per breui enim futurum, vt subito exortæ procellæ, sponte subsiderent ac paulatim elanguerent. Nam vulgus hominum odire solita, & ad noua semper aspirare; quibus adeptis, alia iterum exoptare: deinde & torrens, si obsistas, tumidior assurgit: postremo rem non carere periculo, cùm præcones illi suos haberent stipatores, veluti subsidiariũ militem, qui cum telo & armis frequentes ferè aderant. Hoc enim cùm primis ironicè. euangelicum est, armis sancire doctrinam. Alij potius armis propulsandos nefarios nouatores, ac additis insuper minis, plebem retinendam in offi-

tio strenueque curandum, ne absente principe Respublica quid caperet detrimenti. Non enim popysmo, aut manu leni permulcendos esse lupos, cum blanditiis non cicurentur, aut flectantur obsequio, verum infesto potius telo, ne inuadant gregem, procul pellendos. Sed ex qua tandem nobis cortè prouolauerunt isti graculi: quæ oui testa exclusit istos cuculos semper eandem cornicantes cantilenam, aut quales obsecro fuerunt? Plerique excucullati monachi, aut resècrati sacerdotes, qui fidem primam (iuxta Pauli testimoniũ) irritam fecerunt, vel certè ob perfidiam olim multati cerdones, extrema de fece viri, quibus nihil prius quàm irritatorum crabronum more in sacras religiones, à quibus impij descuerant, aut in fasces, ac magistratus, quibus dederant pœnas, infestis alis inuolare, atque plena conuiciorum plaustra in eorum caput exonerare. Mitto hîc commemorare, quot schedæ criminatrices, quot famosi libelli ad concitandam in Reges, & orbis monarchas, atque adeo in ipsos dei ministros sacerdotes, ac religiosos plebem, à sceleratis typographis procedebantur, extrudebanturque. Non dicã quàm indignis sannis atque lædoriis, τῆς τῆς ὀρθοδοξίας ἀεγμάχους, integerrimos viros D. Franciscũ Sonnum, & D. V Vilhelmum Lindanum, alterũ Buschoducensium, alterum Ruremundensium præfules, asperferint. Horret animus meminisse, quàm crudas, crudelesque in augustissimũ Eucharistię sacramentum, blasphemias, aut illoto ore expuerint, aut inauspicatis chartis illeuerint, vt verè de eis omnibus dixerit quis, quod de vno Luthero scripsit Desiderius Erasmus: Quemadmodũ Myde
(inquit)

1. Timor. 5.

(inquit) quicquid tangebatur vertebatur in aurum; ita tibi Luthere quicquid nancisci potes, vertitur in calumniam. Sed dum inauspicati illi, ac male feriati Ecclesiastæ, in diuos, diuasque omnes firmatis lateribus, ac plenis (quod aiunt) tibiis detonandi (*μάλα εὐαγγελικῶς* scilicet) nullum facerent neque finem, neque modum, atque identidem vociferarentur quicquid ageretur in delubris, ædibusque sacris, meram sapere idololatriam: pópulus veluti alastore quopiam, & malo dæmone afflatus, in tēpla impetum vertit, atque quicquid signorum, aut statuarum fuit, concussit, deiecit, comminuit, conclamans se idola confregisse, hoc prætexit nomine culpam. Atque hæc perpetrata sunt tam horrendo clamore, tā incredibili fragore, vt iurasses Nocte, atque Acheronte satas, & prognatas Furias vix magis potuisse furere. In hac rerum tempestate non defuere viri, vt in sacris Bibliis, ita in Patrum lucubrationibus versatissimi, qui in publicis ad plebem declamationibus, eruditè, & facundè (hoc insuper addam) magno quoque cum fructu, synceriora dogmata inculcabant, veluti quibusdam antidotis, aduersus grassantem pestem, minus firma pectora præmunientes. Verùm cum perduelles etiam scriptis, sed talibus, quæ erroribus, cōfictisque mendaciis scaterent, depugnarent, & nihil non conuitorum, rabiosus illis funderet calamus, senserunt vicissim neque catholicæ Matri deesse suos antagonistas, quibus commissi longè discedebant inferiores. Quid enim? Illyricus, & Hauwardus, nōne in certamē sunt ausi prouocare Reuerendos Ruremondensium præsulem V Vilhelmum Lindanum, & Magistrum nostrum Iodocum Tile-

Vergil. 4. lib.
Aeneidos.

Mathias Flacus
Illyricus.
Baltasar Hau-
vart Bruxel-
lenfis.

tanum, duo fulmina belli? Possem & alios referre, qui pietatis in Ecclesiam matrem preclaro facinore edito, nominis sui gloriam immortalem posteritati, serisque nepotibus consecrarunt. Qui tanta dexteritate, tanta grauitate, emissis in vulgus libellis rem gesserunt vt, ab orthodoxæ militiæ centuriis omnibus merito plausum auferant. Enimuero dum istorum pios sudores exosculor, eruditionem admiror, zelum amplector, incessit cupido animū pro matris Ecclesiæ (cuius filius & dici, & esse volo) libertate propugnanda, in eandem cum heroibus istis harenam descendendi. Decernunt illi, manusque conferunt (fateor) & maioribus viribus, & maiori cum gloria, (non enim conceditur omnibus Achillem se præstare, aut Aiace aut Aeneam) sed laudem etiam habet apud Maronem, qui suggerebat Aeneæ vibranda in hostes tela, Achates. & in sacris bibliis locum & partem aliquā gloriæ sibi vendicat præstrenni iuuenis Ionathæ armiger, quod heri sui exemplo accensus, pro sua virili vnà allophylos inuadebat. Quod verò ad me attinet, cum sic meum (si ita loqui liceat) sit fatum, pro orthodoxa fide multa & facere, & pati, plerisque Ecclesiam soluta, liberaque oratione inter tot aduersariorum pertinaces ausus defensantibus, in eandem palestram (in qua vel emori optem) pedestri & numeris astricta, quod felix faustumque mihi sit, descendere decreui. Quis enim æquo animo ferat, nisi planè sit astorgos, ipsissimam Christi spōsam tam effreni petulantia, tam inexhausta loquacitate despui, tam amaris conuiciis proscindi, tam cruento insuper calamo à factiosis peti? Verum iā diu in dubio fuit animus, cui tam rude, & Apolline

ne

1. Reg. 14.

ne nullo, deprōptum carmen, dedicarem, aut sub cuius nominis vmbra, atque auspiciis, in publicū tenellus prodiret fœtus : tandem diligēter omnia expēdenti, Magistratus Dordracenus (cuius in fide constantiam, in rebus aduersis (cū videlicet φιλοδόξοι καὶ φιλολόιδωροι isti præcones omnia sursum deorsumque commouerent) fortitudinem, ac infractum robur, demum in rebus ambiguis, ac difficilibus, diuinam pene prouidentiam, mirantur Belgæ, exosculantur Hispani, celebrant Itali, decantant Galli) primo occurrit. Is ille est magistratus, qui superioribus annis sanè turbulentissimis, cū in plerisque locis imagines, sacra signa, & altaria, paucorum improbitate contererentur, diuersum carpere iter est ausus, atque ad quatuor simul cœnobiōrum sarta tecta instauranda animū adiecit, fratrum videlicet minorum, Augustinensium, Cellitarū, & earum Vestalium, quas Clarissas (quod D. Claræ nomen dederint) vulgus appellat. *Ὡς δὲ* vigilātissime magistratus, sic itur ad astra, sic imperatorem Augustum religionis studio propiūs exprimis, qui ædes sacras vetustate collapsas, aut incendio assumptas (vt auctor est Tranquillus) reficere, atque instaurare solebat. Et (vt mittamus externa) præclaro hoc facinore Zorobabelē, & Iesum filium Iosedech, nobis refers, qui è captiuitate Babylonica postliminio reuersi Hierosolymam, templi ruinas magnis impensis, & animis instaurarunt. 1. Esdræ 5. Meretur & illud laudem haud vulgarem; quod, cū in hac florentissima Republica hæreseon pestis iam pridē scintillare cœpisset, magistratus, qui id temporis curabat, non obscure intelligens fidei synceritatem, religio-

ligio-

ligionisque concordiam vel præcipua esse fulcra, quibus ciuitatis tranquillitas niteretur, viros eruditissimos, magnis propositis præmiis euocauit, quorum opera & consilio venienti morbo aditum præcluderet: quos deinde, vbi aduenissent, magnificentissime, liberalissimeque habuit, & dextrè cōfecto negotio, discedentes, amplissimis est muneribus prosecutus. Neque silentio prætereundam arbitror exquisitissimam eius Reipublicæ munificentiam erga ciues suos, qui vel Louanij, vel in aliis Academicis dignitates theologicas amplisque honores consequi ob doctrinam solent. quod abundè satis, vel vnico in medium adducto exemplo, illustre faciam. Cùm ante annos non ita multos eruditissimus Ruremondensium præsul V Vilhelmus Lindanus Magisterij sacris, qui summus in Academicis honor est, ob singularem & incredibilem eruditionem, vitæque integritatem inaugureretur, hinc Dordracena Respublica (ne non semper sui esset similis, hoc est liberalissima) viros aliquot graues, & longo rerum vsu præstantissimos eò misit, qui munere honorario, (quod sanè fuit amplissimum) suaque præsentia, prandium illud (quod doctorale appellant, ad quod, quicumque Louanij in aliquo sunt numero, inuitantur) solennius redderent, & exornatius. Qui deinde quò iuuenibus sacrae theologiæ candidatis ciuibus suis, ad diligentem ei studio nauandum operam, faces subderent, atque ad pulcherrimam virtutem vltro properantibus adderent calcar, ciuitatis suæ nomine propalam sunt professi, non inferiori erga eos qui posthac eò dignitatis conscenderent beneficentia, ad leuandos sumptus vsuros. Quod factum apud
Loua-

Louanienſium animos incredibilem Dordracenę Reipublicę peperit auctoritatem. Poſſem commemorare, quanta prudentia, quã inconcuſſo animorum robore inſurgentes, atque omnia ferẽ ſecundo curſu peſſundantes, anni ſuperioris fluctus vel tulerit, vel propulerit religioſiſſimus Dordracenus ſenatus, niſi aſſentationis notam mihi inuendam ſubuereret. Quid enim minus præſtitit quã Romanus ſenatus, in quo cordatiſſimus cõſul M. Cicero Catilinæ, coniuratorumquę, nihil præter cędem, atque incendia meditantium conatus, & aſtutẽ depræhendit, & fortiter repreſſit? Non cedit Dordracenus ſenatus, illi Romano; nõ hi cõſules, Ciceroni & Antonio. Memorix proditum eſt, Epaminondam (quo duce uiuo & ſaluo Thebanorum res in tuto fuere, quo ruente ſimul vna conciderunt) cùm alij ciues potarent & pergręarentur, vrbiſ plateas, cogitabundum, & ſobrium perambulaffe. Qui cùm rogaretur, ecquid in communi lætitia, ſolus ceterorum non laxaret habenas, ſed potius curis anxie intenderet animũ, ac tetricus peruigil inambularet: idcirco enim uigilo, reſpondit, quò uobis tutum ſit, & ſecurum, etiam, voluptati, ſomno, & conuiuĩs conſecrare noctem. Neque aliò arbitror reſpexiſſe Dordracenum Magiſtratum, quã ut amata patriæ ſuis ſudoribus, ſuis uigiliis, & laboribus conſuleret, eãquę, periclitantibus gotzica alluue aliis, extra teli iactum, ac ueluti in portu collocaret. Quod ſi alix in Belgio Reſpub. fuiſſent imitata, æquabiliũs & conſtantiũs ſeſe res haberent, nec maleſuade illæ harpyię (quibus otio atque ab alienis quadris perito cibo nihil ſolet eſſe dulcius) cùm domi omnia

Præcones illi
tumultuoſi uo-
cantur hęc har-
pyiæ.
paca-

pacata, & ab externo hoste satis tuta nobis essent, tantam turbam dedissent. Utinam tandem hanc hæresion pestem in dies latius hominum pectoribus sese insinuantem, ex hac infera Germania excutere possimus; sperarem aureum quoddam seculum, in quo, si liceret, liberet repubescere. Verùm quando omnia (vti canit Homerus) *θεῶν ἐπιγούρασι* sita sunt, flagrantibus votis fatigandus nobis omnipotens ille Pater, vt præsentium fastidio, & mutationis cupidine sauciatos, grauiusque depressos nostratium animos, ad resipiscentiam ac purioris fidei lucem, damnatis errorum tenebris, excitet, erigatque. Libet nunc D. Augustini verba huc in medium adducere. Veniant quotquot tanquam ciuili bello nostris contra nos erectis armis, signisque pugnauerunt; veniant, & fiat pax in virtute Hierusalem, quæ virtus charitas est. Cui sanctæ ciuitati dictum est, fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Non se extollant aduersus maternam sollicitudinem, quam pro ipsis, & pro tantis populis, quos decipiunt colligendis & habuit, & habet. Eodem mihi spiritu afflatus videtur beatus martyr Cyprianus, dum in hæc verba erumpit. Opto omnes in ecclesiam regredi, opto vniuersos commilitones nostros intra Christi castra, & dei patris domicilia concludi. Remitto omnia, multa dissimulo, studio & voto colligendæ fraternitatis, etiam quæ in Deum commissa sunt, non pleno iudicio religionis examino, delictis plus quam oportet remittendis penè ipse delinquo. Amplector præpta & plena dilectione cum pœnitentia reuertentes, peccatum suum satisfactione humili, & simplici confitètes. Hactenus Cyprianus.

Quoties

Epistola 10. ad
Bonifacium.

Epist. 3. lib. 1. ad
Cornelium Romanum Episcopum.

Quoties in hunc locum incido, admirari supra
quàm dici potest, atque adeò cādidum viri huius,
ac singulari erga infelices ouiculas ab Ecclesiæ
caulis vafra luporum improbitate auulsas, miseri-
cordia commotum pectus exosculari soleo, pectus
me hercle & episcopo & martyre dignum. Atqui
illa quam iam citauimus A. Augustini sententia
quid aliud refert, quid aliud nobis spirat, quàm
flagrantissimum, ac penè incredibilem in Eccle-
siam matrem, eiusque filios, etiam degenerantes,
ac ab ea deficientes, amoris flammam, dum hos
commonet, vt ad matrem veluti postliminio re-
uertantur: illam verò ad resipiscentes exporrecto
latiùs sinu, excipiendum sedulam scribit esse, ac
sollicitam? Et ò vtinam hac deplorata tempestate
positis odiis, atque contentiosis, animosisque in-
ter partes ταῖς λογομαχίαις, in vnitatem fidei conspi- 1. Corinth. 1.
remus, vnum sapiamus, vnum denique dicamus
omnes: vt vel tandem discussis pertinacium hære-
sum atris turbinibus, nobis diu expectata redeant
halcidonia. Id quod propediem futurum confi-
dam, si vniuersi, atque ad vnū omnes inferæ huius
Germaniæ ordines, ac status, sedulo, ac serio con-
nitantur, labanti nunc ferè vbique religioni fidas
admoliri manus. quod quò fiat faciliùs, retulerit
proculdubio supremi numinis, ac cælestium iras,
non nisi iustissimis de causis conflatas, cum arden-
tioribus precibus, tum vita in posterum deprecari
atque auerruncare correctiori. Priusquàm verò
epistolam hanc, cuius me ferè transiluisse limites,
ingenuè profiteor, finiam; obnixius mihi Dordra-
cenus senatus populisque est rogandus, vt carmè
hoc nostrum æqui bonique consulere velint.

Aeter-

Æternus rerum arbiter ac Pater Domini nostri
Iesu Christi per Spiritum suum sanctum vestros
animos aduersus Sathanæ regnum, atque impro-
bam hæreticorum vim, dirosque assultus, solidos
reddat & adamantinos; vestraque florentissima
Reipub. quàm diutissimè seruet incolumes. Amē.
Hagæ. Anno reparati orbis, cdo Id LXVIII.